

Objektno orijentisano programiranje 1

Preklapanje operatora

Pojam preklapanja operatora

- Ako su u programu potrebni kompleksni brojevi i operacije nad njima
 - pogodno je da operacije mogu da se predstavljaju standardnim operatorima
 - na primer: `Kompleksni c1(1,2), c2(3,4), c3; c3=c1+c2;`
- C++ dozvoljava preklapanje operatora
 - drugi termin: preopterećenje operatora (*operator overloading*)
 - definišu se nova značenja operatora za korisničke tipove (klase)
 - princip je sličan kao kod preklapanja imena funkcija
- Preklopljeni operatori za klasne tipove su specijalne operatorske funkcije
- Operatorske funkcije nose ime `operator@`
 - simbol `@` predstavlja neki operator ugrađen u jezik
- Operatorske funkcije preklapaju standardne operatore (+, -, *, /, ...)
- Pozivanje operatorskih funkcija u izrazima
 - može da bude notaciono isto kao i korišćenje operatora nad ugrađenim tipovima
 - izraz `t1@t2` se tumači kao:
 - `operator@(t1,t2)` // za operatorsku prijateljsku funkciju klase
 - `t1.operator@(t2)` // za operatorski metod klase

Primer operatorskih funkcija

```
class Kompleksni {
public:
    Kompleksni(double, double); /* konstruktor */
    friend Kompleksni operator+(Kompleksni, Kompleksni); /* operator + */
    friend Kompleksni operator-(Kompleksni, Kompleksni); /* operator - */
private:
    double real, imag;
};
Kompleksni::Kompleksni(double r=0.0, double i=0.0): real(r), imag(i) {}
Kompleksni operator+(Kompleksni c1, Kompleksni c2) {
    Kompleksni c;
    c.real=c1.real+c2.real;
    c.imag=c1.imag+c2.imag;
    return c;
}
Kompleksni operator-(Kompleksni c1, Kompleksni c2) {
    return Kompleksni(c1.real-c2.real, c1.imag-c2.imag);
}
int main() {
    Kompleksni c1(1.0,1.0),c2(2.0,2.0),c3,c4;
    c3=c1+c2; /* poziva se operator+(c1,c2) */
    c4=c2-c3; /* poziva se operator-(c2,c3) */
}
```

Organičenja preklapanja operatora

- Postoje neka ograničenja u preklapanju operatora:
 - ne mogu da se preklope operatori:
`., .*, ::, ?:, sizeof, alignof, typeid i throw`
 - ne mogu da se menjaju značenja operatora za primitivne (standardne) tipove podataka
 - ne mogu da se uvode novi simboli za operatore
 - ne mogu da se menjaju osobine operatora:
n-arnost, prioritet i asocijativnost
 - neki operatori imaju posebna ograničenja za preklapanje:
`=, i++, i--, [], (), ->, (tip), new, delete`

Ugrađeni operatori klasnih tipova

- Za korisničke tipove su unapred definisani sledeći operatori:
 - = (dodela vrednosti),
 - & (uzimanje adrese),
 - . (pristup članu),
 - , (lančanje)
- Dok se ne preklope (osim .), oni imaju podrazumevano značenje
- Za izvedene (pokazivačke) tipove iz korisničkih tipova definisani su:
 - * (indirektno adresiranje),
 - -> (posredan pristup članu),
 - [] (indeksiranje)
- Operatori *, -> i [] se podrazumevano primenjuju na pokazivače na objekte korisničkih tipova
- Preklopljeni operatori se primenjuju na objekte, ne na pokazivače
 - operator *, -> ili [] primenjen na pokazivač/niz objekata date klase ima svoje podrazumevano značenje

Pravila o preklapanju operatora

- Vraćene vrednosti operatorskih funkcija mogu da budu bilo kog tipa
 - može i `void`
- Operatorske f-je ne mogu da imaju podrazumevane vrednosti argumenata (osim `operator()`)
- Operatorski metodi ne mogu da budu statički (osim `new` i `delete` koji moraju da budu statički metodi)
- Deo potpisa operatorskog metoda čine i modifikatori tekućeg objekta `const`, `volatile`, `&` i `&&`
- Ako se simbol operatora sastoji od slova (npr. `new`), mora da se piše odvojeno od ključne reči `operator`

Bočni efekti i veze između operatora

- Postojeći bočni efekti kod operatora za primitivne tipove ne podrazumevaju se za preklopljene operatore
 - bočni efekti postoje kod:
 - operatora ++ i -- (prefiksni i postfiksni)
 - svih operatora dodele (=, +=, -=, *=, ...)
 - može da se preklopi svaki od njih tako da nema bočni efekat
 - to nije dobra praksa
 - može da se napravi bočni efekat kod operatora koji ga inače nema
 - ni to nije dobra praksa
- Veze koje postoje između operatora za primitivne tipove ne podrazumevaju se za preklopljene operatore
 - na primer, ako je definisan `operator+`
 - `a+=b` ne znači automatski `a=a+b`
 - ako je potreban, operator `+=` mora posebno da se preklopi

Preporuke

- Preklopljeni operatori treba da imaju očekivano značenje (zbog čitljivosti programa)
 - na primer, ako su definisani `operator+=` i `operator+`, dobro je da `a+=b` ima isti efekat kao i `a=a+b`
 - ako standardni operator proizvodi bočni efekat, treba i preklopljeni
 - operatori `++/--` treba da menjaju stanje operanda
 - operatori dodele treba da menjaju stanje levog operanda
 - ako standardni operator vraća *lvrednost*, treba i preklopljeni
 - operatori dodele i prefiksni `++/--` treba da vraćaju rezultat po referenci
- Kada se definišu operatori za klasu, treba da se teži da njihov skup bude kompletan
 - na primer, ako su definisani `operator=` i `operator+`, treba da se definiše i `operator+=`
 - za definisan `operator==` treba da se definiše i `operator!=`

Operatorski metodi/glob. funkcije

- Operatorske funkcije mogu da budu:
 - metodi ili
 - globalne (prijateljske) funkcije
- Kod globalne operatorske funkcije bar jedan parametar mora da bude klasnog tipa
- Ako je @ binarni operator (na primer +), on može da se realizuje:
 - kao metod klase X: `<tip> operator@ (X)`
 - poziv `a@b` se tumači kao: `a.operator@ (b)`
 - kao globalna (prijateljska) funkcija: `<tip> operator@ (X, X)`
 - poziv `a@b` se tumači kao: `operator@ (a, b)`
- Nije dozvoljeno da se u programu nalaze obe ove funkcije

Ograničenja operatorskog metoda

- Ako levi operand binarne operacije treba da bude standardnog tipa
→ operatorska funkcija mora da bude globalna
 - razlog: kod operatorskog metoda levi operand je skriveni argument
 - skriveni argument je uvek tipa klase čiji je metod f-ja članica
 - standardni tipovi nisu klasni tipovi
 - primer: `Kompleksni operator-(double d, Kompleksni c)`
 - ovakva f-ja treba da bude prijatelj klasi drugog parametra (operanda)
- Operatorski metod ne dozvoljava konverziju levog operanda

Primer metoda/globalne funkcije

```
class Kompleksni {
    double real, imag;
public:
    Kompleksni(double r=0, double i=0) : real(r), imag(i) {}
    Kompleksni operator+(Kompleksni c)
        { return Kompleksni(real+c.real, imag+c.imag); }
};

class Kompleksni { // alternativno
    double real, imag;
public:
    Kompleksni(double r=0, double i=0) : real(r), imag(i) {}
    friend Kompleksni operator+(Kompleksni, Kompleksni);
};
Kompleksni operator+ (Kompleksni c1, Kompleksni c2) {
    return Kompleksni(c1.real+c2.real, c1.imag+c2.imag);
}

int main () {
    Kompleksni c1(2,3), c2(3,4);
    Kompleksni c3=c1+c2; // c1.operator+(c2) ili operator+(c1,c2)
}
```

Unarni i binarni operatori

- Unarni operator ima samo jedan operand, pa može da se realizuje:
 - kao metod bez parametara:
`tip operator@ ()`
 - kao globalna funkcija sa jednim parametrom:
`tip operator@ (X x)`
- Binarni operator ima dva operanda, pa može da se realizuje:
 - kao metod sa jednim parametrom:
`tip operator@ (X xdesni)`
 - kao globalna funkcija sa dva parametra:
`tip operator@ (X xlevi, X xdesni)`

Primer unarnih i binarnih operatora

```
class Kompleksni {
    //...
public:
    // metod, unarni operator!
    Kompleksni operator!();

    // globalna f-ja, unarni operator~
    friend Kompleksni operator~(Kompleksni);

    // metod, binarni operator-
    Kompleksni operator-(Kompleksni);

    // globalna f-ja, binarni operator+
    friend Kompleksni operator+(Kompleksni, Kompleksni);
};
```

Inicijalizacija i dodela vrednosti (1)

- Inicijalizacija objekta pri stvaranju i dodela vrednosti se razlikuju
 - inicijalizacija podrazumeva da objekat još ne postoji
 - dodela podrazumeva da objekat sa leve strane operatora već postoji
- Inicijalizacija se vrši uvek kada se stvara objekat:
 - statički, automatski, dinamički, privremeni i klasni član
- Inicijalizacija poziva konstruktor, a ne operator dodele
 - konstruktor se poziva čak iako je notacija za inicijalizaciju simbol =
 - ako je izraz sa desne strane simbola =
 - istog tipa kao i objekat koji se kreira, poziva se konstruktor kopije ili premeštanja
 - različitog tipa u odnosu na objekat koji se kreira, poziva se konstruktor konverzije
 - u oba slučaja može da bude pozvan i konstruktor sa više parametara, ako ostali parametri imaju podrazumevane vrednosti argumenata

Inicijalizacija i dodela vrednosti (2)

- Dodelom se naziva izvršavanje izraza sa operatorom dodele =
 - operator dodele može da se preklopi pisanjem operatorske funkcije `operator=`
- Podrazumevano značenje operatora = je kopiranje objekta član po član
 - pri kopiranju atributa primitivnog tipa vrši se kopiranje vrednosti
 - pri kopiranju atributa tipa klase
 - pozivaju se operatori = odgovarajućih klasa atributa
 - pri kopiranju člana klase tipa pokazivača
 - kopiraće se samo taj pokazivač, a ne i pokazivana vrednost/objekat
 - kada treba da se kopira i pokazani objekat treba da se preklopi `operator=`

Preklapanje operatora dodele

- Operatorska funkcija `operator=` mora da bude nestatički metod
- Ugrađena varijanta operatora dodele vrši plitko kopiranje
- Kada plitka kopija nije zadovoljavajuća, piše se metod `operator=`
 - to je situacija kada objekat sadrži po pokazivaču ili referenci neke delove
- Pošto je kod ugrađene varijante rezultat *lvrednost*, preporuka je da se rezultat vraća po referenci
- Uobičajena realizacija:
 - prvo se ispita da nije slučaj poziva `a=a`; ako jeste, ništa se ne radi
 - zatim se uništavaju stari delovi levog operanda (nije neophodno, pogotovo ako su novi delovi iste veličine)
 - zatim se kopiraju (ili premeštaju) delovi desnog operanda
- Obrazac:

```
X& X::operator=(const X &x) {  
    if (&x != this) { /* unistavaju se delovi starog *this;  
                        formiraju se novi delovi;  
                        kopira se sadrzaj iz x */  
        return *this;  
    }
```

Varijante operatora =

- Postoji kopirajuća i premeštajuća varijanta operatora dodele
- Premeštajuća se primenjuje na *nvrednosti*, odlučuje prevodilac
- Nema razlike u semantici, samo u efikasnosti
- Razlika u tipu parametra:
 - kopirajuća varijanta: `X& X::operator=(const X& x);`
 - premeštajuća varijanta: `X& X::operator=(X&& x);`
- Obe varijante imaju ugrađene (implicitne) definicije
 - atributi primitivnog tipa se prosto kopiraju
 - atributi klasnog tipa se formiraju kopirajućim/premeštajućim operatorom =
- Ugrađena kopirajuća dodela se suspenduje
 - ako se u klasi definiše premeštajući konstruktor ili premeštajuća dodela
 - može da se restaurira sa `=default`
- Ugrađena premeštajuća dodela se suspenduje
 - ako se u klasi definiše kop./prem. konstruktor, destruktor ili kop. dodela
- Ako u klasi ne postoji premeštajuća dodela, koristi se kopirajuća dodela

Preporuke

- Ako se za klasu piše destruktor, konstruktor kopije ili `operator=`
 - sva je prilika da treba da se napišu sve te funkcije
- Ako se za klasu piše `operator=`
 - sva je prilika da treba da se pišu obe varijante: kopirajuća i premeštajuća
- Preporuka za implementaciju:
 - privatni metodi `kopiraj(x)`, `premesti(x)`, `brisi()`
 - pozivaju se iz
 - kopirajućeg konstruktora
 - premeštajućeg konstruktora
 - kopirajućeg operatora =
 - premeštajućeg operatora =
 - destruktor

Primer preklapanja operatora = (1)

- Dopuna ranijeg primera klase Tekst

```
#include <cstring>
class Tekst {
public:
    Tekst(const char* niz);           // konstr. konverzije
    Tekst(const Tekst& t){kopiraj(t);} // kopirajuci konstr.
    Tekst(Tekst&& t){premesti(t);}    // premestajuci konstr.
    Tekst& operator=(const Tekst&);  // kopirajuci operator=
    Tekst& operator=(Tekst&&);       // premestajuci operator=
    ~Tekst(){brisi();}               // destruktor
private:
    char *niska;
    void kopiraj(const Tekst& t){
        niska=new char [strlen(t.niska)+1]; // zauzimanje prostora
        strcpy(niska,t.niska);              // kopiranje niske
    }
    void premesti(Tekst& t){niska=t.niska; t.niska=nullptr;}
    void brisi() {delete [] niska; niska=nullptr;}
};
```

Primer preklapanja operatora = (2)

```
Tekst& Tekst::operator=(const Tekst& t) {
    if (&t!=this) {brisi(); kopiraj(t);}
    return *this;
}
Tekst& Tekst::operator=(Tekst&& t) {
    if (&t!=this) {brisi(); premesti(t);}
    return *this;
}
int main () {
    Tekst a("Pozdrav!"), // Tekst(const char*) [###]
        b=a, // Tekst(const Tekst&)
        c=Tekst("123"); // ###
    a=b; // operator=(const Tekst&);
    b=Tekst("ABC"); // ###; operator=(Tekst&&); ~Tekst()
} // ~Tekst(); ~Tekst(); ~Tekst()
```

Objedinjeni operator dodele

- Alternativa pisanju dva operatora dodele
- Funkcioniše i kao kopirajući i kao premeštajući operator dodele
- Idiom „kopiraj i zameni“ (eng. *copy-and-swap*)
- Obrazac:

```
T& T::operator=(T arg) {  
    // poziva se odgovarajući konstruktor  
    // (konverzioni, kopirajući ili premeštajući)  
    // da se napravi kopija argumenta na steku  
    swap(*this, arg);  
    // vrši se zamena svih atributa objekata *this i arg  
    return *this;  
} // poziva se destruktor objekta arg na steku
```

Preklapanje operatora ++ i --

- Problem: postoje prefiksne i postfiksne varijante operatora ++ i --
- Preporuke:
 - da prefiksni operatori ++ i -- vraćaju rezultat po referenci
 - da postfiksni operatori ++ i -- vraćaju rezultat po vrednosti
- Za preklapanje prefiksnih oblika operatora ++ i --:
 - koriste se operatorske funkcije:
 - u obliku metoda klase T: `T& operator@@()`
 - u obliku globalne (prijateljske) funkcije: `T& operator@@(T&)`
- Za preklapanje postfiksnih oblika operatora ++ i --:
 - operatorska funkcija sadrži i jedan dodatni arument tipa `int` i to:
 - u obliku metoda klase T: `T operator@@(int)`
 - u obliku globalne (prijateljske) funkcije: `T operator@@(T&, int)`
- Ako se za poziv funkcije koristi postfiksni operator ++ ili --
→ parametar tipa `int` ima vrednost 0
- Ako se za poziv funkcije koristi notacija `t.operator@@(k)` ili `operator@@(t, k)` gde je @@ ili ++ ili --
→ može da bude `k!=0`

Preklapanje operatora [] (1)

- Operator [] je binarni operator kojem odgovara funkcija `operator[]()`
- Operatorska funkcija `operator[]()` mora da bude nestatički metod
 - funkcija `operator[]()` ne može da bude globalna (prijateljska) funkcija
- Parametar:
 - kod standardnog indeksiranja indeksni izraz mora da bude celobrojnog tipa
 - kod preklopljenog operatora [] "indeksni izraz" može da bude proizvoljnog tipa
- Pozivanje:
 - `zbirka[ind]` je ekvivalent izrazu `zbirka.operator[](ind)`
- Preklapanje operatora [] u nekoj klasi omogućava izraze sa `o[i]`, gde je `o` objekat date klase
- Moguće primene:
 - klasa čiji objekti sadrže nizove sa zadatim granicama indeksa: funkcija indeksiranja može da proverava granice
 - asocijativni pristup elementima zbirke

Preklapanje operatora [] (2)

- Ako izraz sa operatorom [] može da bude prvi operand operacije =
 - na primer: `o[i]=izraz;`
 - tip funkcije `operator[]()` treba da bude referenca na objekat
- Dva potpisa funkcije:
 - `Tip& operator[](indeks);` // za promenljive zbirke
 - `const Tip& operator[](indeks) const;` // za nepromenljive z.
- Izraz sa preklapljenim operatorom [] nije indeksiranje već samo koristi notaciju indeksiranja
 - operatorska funkcija `operator[]()` deluje na objekat svoje klase, a ne na niz objekata, kao standardni operator []
 - izraz `obj[ind]` ne može da se zameni sa `*(obj+ind)`, kao kod nizova
- Prirodno je da struktura objekta bude zbirka (kolekcija) elemenata, a da se operatorom [] odabira neki element (komponenta)

Preklapanje operatora ()

- Operator () je operator kojem odgovara funkcija `operator()`
- Operatorska funkcija `operator()` mora da bude nestatički metod
 - funkcija `operator()` ne može da bude globalna (prijateljska) funkcija
- Parametri:
 - proizvoljan broj proizvoljnog tipa
- Pozivanje:
 - `f(a1, ..., aN)` je ekvivalent izrazu `f.operator()(a1, ..., aN)`
- Preklapanje operatora () u nekoj klasi omogućava izraze sa `o(a1, ..., aN)`, gde je `o` objekat date klase
- Primer:
`P p; float x;`
 - ako je `P` klasa polinoma, može da se piše `p(x)` za vrednost polinoma u `x`, ako se preklopi funkcija `operator()(float)`
- Klasa sa preklopljenim `operator()` – *funkcijska klasa*
 - objekat funkcijske klase – *funkcijski objekat*

Preklapanje operatora `->`

- Operator `->` je binarni operator
 - međutim, preklapa se kao unarni funkcijom `operator->()`
- Operatorska funkcija `operator->()` mora da bude nestatički metod
 - funkcija `operator->()` ne može da bude globalna (prijateljska) funkcija
- Parametri:
 - funkcija `operator->()` mora da bude bez parametara (unarni operator)
- Pozivanje:
 - `o->clan` je ekvivalent izrazu `(o.operator->())->clan`
- Rezultat:
 - treba da bude tipa pokazivača na objekat klase koja sadrži `clan` ili
 - objekat (ili referenca) klase za koju je takođe definisan `operator->`
- Primena:
 - pristup članovima objekata preko "pametnih pokazivača"

Primer preklapanja operatora ->

- Odbrojavaju se indirektni pristupi objektu (strukture):

```
struct X{int m;};  
class Xptr {  
    X *p; int bp;  
public:  
    Xptr(X *px):p(px),bp(0){} // konstruktor  
    X& operator*() {bp++; return *p;}  
    X* operator->() {bp++; return p;}  
};  
int main(){  
    X x; Xptr pp=&x; // poziva se konstruktor  
    (*pp).m=1; // poziva se (pp.operator*()).m;  
    int i=pp->m; // poziva se (pp.operator->())->m;  
}
```

Preklapanje operatora (tip) (1)

- Preklapanje *cast* operatora je drugi način za konverziju klasnih tipova
 - prvi način konverzije korisničkih tipova je pomoću konstruktora konverzije
- Operator `(T)` je unarni operator kojem odgovara funkcija `operator T()`
 - funkcija treba da izvrši konverziju objekta klase čiji je član u tip `T`
 - `T` može da bude standardni, izvedeni (npr. pokazivač) ili klasni tip
- Operatorska funkcija `operator T()` mora da bude nestatički metod
 - funkcija `operator T()` ne može da bude globalna (prijateljska) funkcija
- Parametri:
 - funkcija nema parametre (unarni operator, metod)
- Rezultat:
 - tip rezultata funkcije ne sme da bude naveden u deklaraciji/definiciji
 - podrazumeva se na osnovu imena funkcije

Preklapanje operatora (tip) (2)

- Pozivanje [za funkciju `X::operator T()` i objekat `X x`]:
 - `(T)x` ili `T(x)` je ekvivalent izrazu `x.operator T()`
 - drugi oblik je notacijski isti kao da je u pitanju konstruktor `T`
 - moguć oblik je i statički kast: `static_cast<T>(x)`
- Za razliku od konstruktora `T(x)` preklopljeni operator `(T)x`
 - može da se koristi za `T` koje je primitivan tip
 - operand `x` mora da bude objekat klase (`X`), odnosno `X` ne može da bude primitivan tip
 - primer: `int(x)` – konvertuje `x` tipa `X` u tip `int`
- Oblik notacije `T(x)` ne može da se koristi za tipove sa većim brojem reči
 - primer: `(unsigned long)x` nije isto što i `unsigned long(x)`
- Konverzija se primenjuje implicitno (automatski)
- Ako treba da se spreči implicitna konverzija:
 - modifikator `explicit`, kao kod konstruktora konverzije

Preklapanje operatora (tip) (3)

- Primer:

```
class X{ public:  
    operator int () {return 1;}  
    explicit operator double () { return 2;}  
};  
int a=X(); int b=(int)X(); double c=(double)X(); double d=X();  
// a==1, b==1, c==2.0, d==1.0;
```

- Konverzija se primenjuje automatski, ako je jednoznačan izbor konverzije
 - ako je definisan konstr. konverzije $T(X)$ i operatorska f-ja $X::operator T()$, $t=x$ (gde su t i x objekti klasa T i X , respektivno) je dvoznačno
 - ako su definisane obe konverzije $T(x)$ i $X(t)$ i operatori $+$ za oba tipa X i T
 - $x+t$ je dvoznačno ukoliko su operatori $+$ globalne prijateljske funkcije
 - $x+t$ nije dvoznačno ako su ovi operatori metodi \rightarrow poziva se $+$ za levi operand
- Problem sa konverzijom tipa pri prenosu parametara po referenci
 - prevodilac sprečava da se pomoću privremenog objekta (dvrednosti) koji je rezultat konverzije stvarnog argumenta inicijalizuje parametar koji je referenca na promenljivu lvrrednost

Preklapanje `new` i `delete`

- Može da se preuzme kontrola alokacije memorije od ugrađenog alokatora
 - na primer, kada su objekti klase mali, može da se precizno vrši njihova alokacija, tako da se smanji režija alokacije
- Za ovakve potrebe mogu da se preklope `new` i `delete` za neku klasu
- Operatorske funkcije `new` i `delete` su statički (`static`) metodi
 - čak i ako nisu tako deklarisanе, one su statičke
 - razlog: one se pozivaju pre nego što je objekat stvoren, odnosno pošto je uništen
- Unutar tela ovih operatorskih funkcija:
 - ne treba eksplicitno da se poziva konstruktor, odnosno destruktor
 - konstruktor se implicitno poziva posle operatorske funkcije `new`
 - destruktor se implicitno poziva pre operatorske funkcije `delete`
- Ove operatorske funkcije služe samo da:
 - obezbede prostor za smeštanje dinamičkog objekta (`new`)
 - oslobode prostor koji je bio alociran za dinamički objekat (`delete`)

Preklapanje new

- Operatorska funkcija `new` se deklarira se na sledeći način:
 - `void* operator new (size_t velicina, T2 par2, ..., TN parN);`
 - `void* operator new[] (size_t velicina, T2 par2, ..., TN parN);`
- Poziva se na način:
 - `new (arg2, ..., argN) T(izraz, ..., izraz)`
 - `new (arg2, ..., argN) T[duzina]`
- Tip `size_t` je celobrojni tip definisan u `<stddef.h>`, odnosno `<cstddef>`
 - služi za izražavanje veličina objekata u bajtovima
- Parametar `velicina` – veličina prostora koji treba da se alocira za objekat
- Argument za `velicina` je `sizeof(T)`, gde je `T` klasa u kojoj je `new`
 - formira se na osnovu tipa `T` u operaciji `new T`
- Parametri `parX`, odnosno argumenti `argX` – opcione dodatne informacije
- Opciona lista `izraza` je inicijalizator – određuju izbor konstruktora
- Broj elemenata niza je `duzina`, zauzima se `sizeof(T) * duzina` bajtova
- Operator `new` treba da vrati pokazivač na alocirani prostor
- Klasa može da ima više preklapljenih operatora `new`

Preklapanje delete

- Operatorska funkcija `delete` se deklariše na sledeći način:
 - `void operator delete (void* pokazivac);`
 - `void operator delete (void* pokazivac, size_t velicina);`
 - `void operator delete[] (void* pokazivac);`
 - `void operator delete[] (void* pokazivac, size_t velicina);`
- Parametar `pokazivac` je pokazivač na prostor koji treba da se oslobodi
- Parametar `velicina` određuje prostor u bajtima koji treba da se oslobodi
 - za poziv `delete p`; argument `velicina` se automatski određuje (na osnovu pokazivača `p` i ranije alokacije operatorom `new`, koji je vratio `p`)
 - vrednost argumenta može da se dohvati u operatorskoj funkciji
- Poziv `X::operator delete(pok, vel)` je moguć, ali nema smisla
- Funkcija `delete` ne vraća rezultat
- Klasa može da ima samo po jednu (za podatak i niz) `delete` funkciju
 - bez obzira što postoje po dve preklopljene operatorske funkcije `delete`

Dohvatanje ugrađenih `new` i `delete`

- Ako su u klasi `T` preklopljeni operatori `new` i `delete`, ugrađeni operatori `new` i `delete` mogu da se unutar dosega `T` pozivaju:
 - eksplicitno, preko unarnog operatora `::`:
 - za pojedinačne podatke tipa `T` – `::new T`, odnosno `::delete pt`
 - za nizove elemenata tipa `T` – `::new T[duz]`, odnosno `::delete[] pt`
 - implicitno, kada se dinamički stvaraju/uništavaju objekti koji nisu tipa `T`
- Primer:

```
#include <cstddef>
using namespace std;
class X {public:
    void* operator new (size_t sz){ return new char[sz]; }
    // koristi se ugrađeni new
    void operator delete (void *p) { delete [] (char*)p; }
    // koristi se ugrađeni delete
};
```
- Metodi `new` i `delete` ne mogu da budu virtuelni, ali se nasleđuju

Standardni U/I tokovi

- Kao ni jezik C, ni C++ ne sadrži ugrađene U/I naredbe
 - U/I operacije se realizuju standardnim bibliotekama
- Za C++ postoji standardna U/I biblioteka realizovana u duhu OOP-a
- Na raspolaganju je i stara C biblioteka sa funkcijama `scanf` i `printf`
 - njeno korišćenje nije u duhu C++ i treba da se izbegava
- Deklaracije C++ biblioteke za U/I nalaze se u zaglavlju `<iostream>`
- Biblioteka `iostream` sadrži dve osnovne klase za U/I:
 - `istream` (apstrakcija ulaznog toka)
 - `ostream` (apstrakcija izlaznog toka)
- Iz navedenih klasa su izvedene klase `ifstream` i `ofstream`
 - objektu klase `ifstream/ofstream` može da se pridruži jedna datoteka za U/I
- Datotekama se pristupa isključivo preko objekata ovih klasa
 - odnosno metoda ili prijatelja ovih klasa

Standardni objekti i operacije za U/I

- U biblioteci `iostream` definisana su i dva globalna objekta:
 - objekat `cin` klase `istream`
 - koji je pridružen glavnom ulaznom toku sa uređaja (obično tastatura)
 - objekat `cout` klase `ostream`
 - koji je pridružen glavnom izlaznom toku na uređaj (obično ekran)
- Za klasu `istream` i sve ugrađene tipove, preklopljen je `operator>>` koji služi za ulaz podataka
 - `istream& operator>>(istream &is, T &t);`
 - gde je `T` neki ugrađeni tip objekta koji se čita
- Za klasu `ostream` i sve ugrađene tipove, preklopljen je `operator<<` koji služi za izlaz podataka:
 - `ostream& operator<<(ostream &os, const T &t);`
 - gde je `T` neki ugrađeni tip objekta koji se ispisuje

Korišćenje operatora >> i <<

- Operatorske funkcije `operator>>` i `operator<<`
 - vraćaju referencu na levi operand
 - posledica: može da se vrši višestruki U/I u istoj naredbi
 - operatori su asocijativni sleva-udesno
 - posledica: podaci se ispisuju/učitavaju u prirodnom redosledu
- Operatori `>>` i `<<` treba da se koriste za jednostavne U/I operacije
- Primer:

```
#include <iostream>
using namespace std;
void main () {
    int i;
    cin>>i;
    cout<<"i="<<i<<endl;
}
```

Preklapanje operatora >> i <<

- Korisnik može da definiše značenja operatora >> i << za svoje tipove
 - to se postiže definisanjem odgovarajućih globalnih funkcija prijatelja date klase
- Razlog zbog kojeg preklopljen operator ne može da bude metod:
 - levi operand treba da bude tipa `istream&` odnosno `ostream&`
- Primer za klasu `Kompleksni`:

```
#include <iostream>
using namespace std;
class Kompleksni{
    double real, imag;
    friend ostream& operator<<(ostream&, const Kompleksni&);
public: //... kao i ranije
};
ostream& operator<<(ostream &os, const Kompleksni &c) {
    return os<<" ("<<c.real<<" , "<<c.imag<<" ) ";
}
void main () {
    Kompleksni c(0.5,0.1);
    cout<<"c="<<c<<endl; // ispisuje se: c=(0.5,0.1)
}
```

Operatori za nabranjanja

- Nabranjanja su celobrojni tip, ali podrazumevano su dozvoljene samo:
 - operacija dodele vrednosti istom tipu nabranjanja
 - operacija konverzije (kast) u celobrojnu vrednost – može i implicitno
 - osim za nabranjanja sa ograničenim dosegom
 - operacija konverzije iz celobrojne vrednosti – samo eksplicitno
- Dozvoljeno je preklapanje operatora koji se ne preklapaju kao metodi
 - nije dozvoljeno za: = [] () -> (*tip*) new delete
 - ugrađeni = i (*tip*) zadovoljavaju realne potrebe, ostali i nemaju mnogo smisla
- Primer:

```
enum Dani {PO, UT, SR, CE, PE, SU, NE};
inline Dani operator+(Dani d, int k)
    {k=(int(d)+k)%7; if(k<0) k+=7; return Dani(k);}
inline Dani& operator+=(Dani& d, int k){return d=d+k;}
inline Dani& operator++(Dani& d)
    {return d=Dani(d<NE?d+1:PO);}
inline Dani operator++(Dani& d, int){Dani e(d); ++d; return e;}
```